

DIÓSI DÁVID

Posztmodern spiritualitás?

Egy divatfenomén az egyház szolgálatában?

Heutzutage boomen die Bücher zum Thema Spiritualität. Sie beherrschen die religiöse Szene am Markt. Spiritualität ist eigentlich ein Modewort geworden. Schaut man aber hinter die Kulissen dieses Wortes, entdeckt man gleich, dass es wir hier mit einem sehr diffusen und konturlosen Begriff zu tun haben, der von vielen Zeitgenossen, die sich auf irgendeiner Weise mit Religion(en), bzw. mit Religiosität existentiell „beschäftigen“, zur Selbstbeschreibung nutzen. Viele nennt sich heute „Spiritualität“ und oft versteht man darunter lediglich ein vages Sichverlassen auf fremde, überrationale Mächte. In folgender Studie wird das angesprochene Phänomen in seinem religiös-gesellschaftlichen Kontext präsentiert und untersucht, sowie zugleich der Frage nachgegangen, ob dies für die Zukunft der Kirche auch das langersehnte „Hauptgewinn“ erbringen könnte.

Schlüsselbegriffe: Spiritualität; Religiosität; postmoderne Gesellschaft.

Klímváltozás gyötri a földkerekséget. No, de nemcsak az időjárást érinti, hanem az egyházat is. Csakhogy itt korántsem globális felmelegedésről, hanem inkább az egyháztól való „globális elhidegülésről” beszélhetünk. Ha nagymamáink generációja idején még szívesen eljártak a vasárnapi miséken túl a különböző ájtatosságokra, ahol nemegyszer meglehetősen szentimentális atmoszférában – ami mondjuk ki bátran, a szentmise valamivel „szárazabb” légkörét kompenzálva a vallásos lelkületet egészséges egyensúlyba tartotta – kiélhették vallásosságukat, ma jóformán a „vallásos elit” kategóriájába tartoznak azon híveink, akik vasárnap rendszeresen látogatják a szentmisét, s lassan sok minden fölött szemet hunyva még azzal is megelégszünk, ha egyesek legalább a nagy „sátras ünnepek” alkalmával – karácsonykor és húsvétkor – megfordulnak a templomban.¹ Egy szó, mint száz: „Templompad-

¹ A templombajárásról érdekesek Timothy Radcliffe domonkos szerzetes idéni magyar fordításban is megjelent könyvének bevezető fejezetében

koptató” híveink kifogytak közösségeinkből. Sőt mi több a „templomkerülő” szavunk egészen más konnotációval is gazdagodott. A szó szerinti értelemből kiindulva manapság már az olyan ember is belefér a „templomkerülők klubjába”, akit az egyház egészen egyszerűen „hidegen hagy”. „Templomkerülő”, illetve templomainkat pusztán múzeumi attrakcióként látogató „híveinkkel” – akárcsak más felekezeti testvéreinkkel, akiknek közösségei akárcsak a mieink ugyanazon „elvek” alapján feltöredezték – leginkább kereszteléskor (esetleg bérmeletkor), esküvőkor és temetésen találkozhatunk. Az egyház sokak számára szüette „csendélet”. Egy ilyen kijózanító terepszemle után tévednénk azonban, ha azt gondolnánk, hogy a vallásos érzés az emberekből kihalóban van. Pontosan az ellentéte igaz.

A vallás nélküli világ a modern kor fejlődés-mítoszának egyik befejezhetetlen projektje maradt, s habár sokan annak idején a vallás halálát vélték megjósolni, ma lépten-nyomon tapasztaljuk, hogy a vallásos érzés „virágkorát” éli, sőt mi több egyre több kortársunk életének mozgatórugója lett.² Ha a modernizmus (gondoljuk itt csak annak nagyhatású gondolkodóira mint Feuerbach, Marx, Freud, Weber vagy Durkheim), amely „az örület egyik megnyilvánulásaként kezelte a vallást”³, még meg volt győződve arról, hogy a vallás – miután az emberek egy előrelátható időn belül kinövik annak infantilis illúzióját – a nyugati kultúra mezején a primitívebb területek kivételével mindenütt el fog enyészni, most egyre inkább azt tapasztalhatjuk, hogy a spirituális dolgok iránti érdeklődés az utolsó évtizedekben pontosan ezeken az „Istent-kilakoltató”, „haladó” és „felvilágosult” földrészekeken söpör végig. „A régi vágású

olvasható fejtegetések. Vö. Timothy RADCLIFFE: *Miért járunk misére? Az Eucharisztia drámája*, Budapest 2011, 9–25.

² Erről részletesebben: DIÓSI Dávid: *Posztmodern vallásosság? Milyen módon vallásos korunk embere?*, in: *Vigilia* 76 (2011), 722–730 (letölthető: www.vigilia.hu).

³ Alister MCGRATH: *Az ateizmus alkonya*. A hitetlenség térhódítása és hanyatlása a modern világban, Budapest 2008, 205.

racionalisták – akiknek most végig kellett nézniük, hogy dédelgetett istenségeiket, az észet és a logikát megfosztják trónjuktól, és helyükre angyalok, szellemek, erők kerülnek, Jézusról nem is beszélve – ezt nem vették jó néven.”⁴ Korunk – persze a posztmodern flegmatikus *anything goes*-megnyilvánulásával – „vallásbarát légkört” teremt, s inkább túl sok, mintsem túl kevés vallásosságot szül.⁵ Az ateizmus – úgy néz ki – már rég elveszítette varázsát, a vallásellenes attitűdből „kiment a szusz”. Habár a posztmodern megjelenése „valamilyen módon az összes vallást érintette, a legnagyobb vesztes maga az ateizmus lett.”⁶ A „vallásellenség korszaka után nem a vallástalanság, hanem a vallásdömping korszaka következett. A vallás ebben az értelemben azonban egy bódító sokféleség kavalkádja és nem a biztos hagyományok medrében hömpölygő folyam.”⁷ Korunk horizontján feltűnt az egyéni színezetű „brikolázs” vallásosság, amelyben mindenki összeválogat bármely vallásból neki tetsző – mind elméleti, mind pedig gyakorlati – elemeket, és így kreál magának egy sajátos „panteont”. Itt a szinkretizmusnak egy különleges válfajával találkozunk. Világos ugyanis számunkra, hogy egyetlen egy vallás sem létezik a földkerekségen, amelyben nem lelhetnénk fel többé-kevésbé szinkretizált, illetve „idegen” elemeket, meg kell különböztetni azonban „azt a vallásos jelenséget, amely révén valamely vallás valamely idegen vallási elemet a saját tanításának kontextualizálása, inkulturációjára vagy aktualizálására felhasznál, attól a jelenségtől, amikor egy adott vallásban szerves illeszkedés nélkül szerepelnek nem odatartozó elemek”⁸, mint amilyen pél-

⁴ MCGRATH: 176.

⁵ Vö. Hermann KOCHANÉK: *Postmoderne Rituale und Liturgie*, in: LJ 52 (2002), 212–216, 215.

⁶ MCGRATH: 202.

⁷ MÁTÉ-TÓTH András: *Szinkretizmus és kereszténység*, in: Uő: *Egyház a pokol kapujában*, Szeged 2006, 115–126, 120sk.

⁸ MÁTÉ-TÓTH: *Szinkretizmus*, 118.

dául a keresztények között ma jelenlévő reinkarnáció-hit.⁹ Manapság a szinkretizmusnak nem egy intézményesített, hanem egy privatizált formájával találkozunk. A plurális vallási piacon mindenki azt válogat bele kosarába, ami számára jelenlegi lelki állapotában a legkönnyebben emészthető. Korunkat vallásos szempontból is az egyre növekvő sokféleség jellemzi, hisz ugyanazon társadalmon belül különböző – olykor egymástól nagyon is eltérő, sőt ellentmondó – hitek, értékek és világnézetek élnek egymással teljesen párhuzamosan, s mindegyikük az ember lelkéért verseng. „Ma az összes egyház lombja vesztett faként áll a posztmodern tájon”¹⁰, „mindegyiknek meg kell birkóznia a ténnyel, hogy ott vannak még az összes többiek. Nem csupán a messzi távolban, hanem rögtön itt a szomszédban.”¹¹

Találóa jelent ki – Karl Rahner belső tanítványi körének egyik legismertebb tagja – Johann Baptist Metz, hogy Isten válságának korában élünk. „Isten válsága nem állapítható meg könnyen, mert ma a kereszténységen belül és kívül egyaránt olyan légkör veszi körül, amelyben pozitívan viszonyulnak a valláshoz. Úgyszólván vallásformájú istenválság közepette élünk. Az alapvető beállítottság a következő: vallás, igen – Isten, nem. ... Isten neve megfoghatatlanul lebegő metaforaként hangzik el a társasági beszélgetéseken vagy a pszichoanalitici-

⁹ A reinkarnáció-hit, avagy a lélekvándorlás tana „mélyen ellentmond a bibliai-keresztény hit reményének, a »test feltámadásának«, annak a reménynek amely, *először* is meg van győződve az üdvösség történetének egyszerűségéről és célirányosságáról, *másodszor* a testet (és az anyagi világot mint az ember testének kiterjesztését) a lélekkel való egységében szemléli, és az egyén sorsának beteljesülését összekapcsolja az egész, egységbe foglalt emberiség beteljesült jövőjével, *harmadszor* pedig Isten szabad kegyelmére és jóságára épít” (Gisbert GRESHAKE: *Az élet vége? Halál – feltámadás – lélekvándorlás*, Budapest 2001, 93sk).

¹⁰ Johann Baptist METZ: *Memoria passionis*. Veszélyes emlékezet a pluralista társadalomban, Budapest 2008, 93.

¹¹ Peter L. BERGER: *Meghamisított szekularizáció* (ford. Petrás Éva.), in: *Mérleg* 45 (2009), 2–13, 3.

kusok díványán, az esztétikai eszmeecserék során vagy a civil jogi közösségek legitimálását szolgáló kódként. A vallás elfogadott, amennyiben a szenvedéstől mentes boldogság álmát jelöli, amennyiben a lélek mitikus varázsának eszköze, amennyiben az ember ártatlanságát védelmező pszichológiai és esztétikai kategória.”¹² De vajon az ilyen isten a Biblia Istene-e? Vajon az ilyen isten Ábrahám, Izsák és Jákob Istene-e? Nyilvánvalóan nem!

Isten válsága azonban nem Isten halálához, hanem sok isten születéséhez vezetett. Korunkat tudniillik „nem Isten hiánya jellemzi, hanem sok isten jelenléte”.¹³ Ma az ember a vallásos pszichikai-terapeutikus hatásait vadássza, azokat a vallásos elemeket, amelyek őt pillanatnyi állapotában, jelen élethelyzetében igenlően megerősíti, s ezért gyakran kimerül korunk emberének vallásossága – amely pontosabban a vallásos érzés kategóriájába tartozik – a pusztá önigenlésben, a jó kedélyű önigazolásban, illetve önmegerősítésben. Az egyén saját maga gyurmázza meg önmaga számára istenét, egy békés – ha ugyan nem is mindent, de saját magamat „úgy, ahogy vagyok” mindenképpen elfogadó – szerető szirup-istent.

A „spiritualitás” („lelkiség”) manapság erősen divatos kifejezés lett, egy valóságos divatfenomén. Napjainkban már aligha létezik vallásos beszéd, illetve a vallásos könyvpiac széles skáláján fellelhető publikáció – amelyeket könyvesboltokban leginkább a „vallás és ezotéria” részlegen vehetünk kézbe – amiben valamilyen formában a „spiritualitás” szó, vagy ennek bármilyen más derivátuma ne szerepelne.

Ha a keresztyény lelkiség meghatározásainak egynéhány próbálkozását vesszük szemügyre – mint amilyen „megnyílni a mélység előtt” (*G. Stahel*), „élet a Szentlélekből”, „a hit, remény és a szeretet módszeres és tudatos kifejlesztése” (*K. Rahner*), „a teljes élet beépítése a hit által alakuló és végig-

¹² METZ: 93sk.

¹³ Peter L. BERGER: 4.

gondolt életformába”, „a lelki ajándékok személyes elfogadása”, „a hit megvalósítása a konkrét életfeltételek között” (P.M. Zulehner), „a keresztény ember egzisztenciája, amennyiben elfogadja Isten Szentlelkét és kibontakoztatja az élet sokféleségébe” (A. Rotzetter) – feltűnő az, hogy ezeknek többé-kevésbé közös eleme a visszatérés Jézus Krisztus Lelkéhez.¹⁴ A lelkiség tehát több, mint a vallásosság szubjektív oldalát kifejező és erősen individualista jellegű jámborság, s nem cserélhető fel magával a vallásossággal sem, amelyben az embernek azon igénye és képessége érhető nyomon, hogy valamilyen formában kapcsolatot keressen és teremtsen egy nálánál nagyobb, transzcendens/ metafizikai hatalommal.¹⁵

A mai vallásos irodalom tág palettáján propagált „spiritualitás” azonban már nem a „tökéletesség elérésének az útja”¹⁶, amely rávilágít arra, hogy az ember nem saját megfontolására hagyatkozva, hanem a Szentlélek impulzusából¹⁷ merítve élhet keresztény életet, hanem egy olyan vagabundus-vallásosság kifejezője, amely sem institucionálisan sem pedig dogmatikusan pontosan körül nem határolható.¹⁸ Olykor egy kultivatlan vallásosság kifejezésére szolgál, amely teljesen elszakadt a kultusz és a klasszikus vallásosság minden „próba- és időtálló” formájától, vagy, ha mégis megőrzött ezekből némi alig felismerhető rudimentális elemet, azt csakis a „majmolás” kedvéért tette. Amint a szó „kulisszája” mögé nézünk, nyomban kiderül, hogy lényegében véve egy olyan fogalommal van dolgunk, amellyel korunk embere – a *homo postmodernus* – saját magát próbálja vallásos téren körülírni, valamiképpen – meglehetősen kontúr-

¹⁴ Christian SCHÜTZ: Art. *Keresztény lelkiség*, in: Uő. (Szerk.): *A keresztény szellemiség lexikona*, Budapest 1993, 196–199, 196.

¹⁵ SCHÜTZ: 196.

¹⁶ DIÓSI István: Art. *Lelkiség*, in: *Magyar Katolikus Lexikon* 7 (2002), 758.

¹⁷ Vö. Bernhard FRALING: Art. *Spiritualität IV: Systematisch-theologisch*, in: *LThK* 9 (32000), 856.

¹⁸ Vö. Josef SUDBRACK: Art. *Spiritualität I: Begriff*, in: *LThK* 9 (32000), 852sk, 853.

nélküliesen – vallásos magatartását „meghatározni”.¹⁹ Gyakran pusztán egy a racionálison túli, idegen erőre való hagyatkozást akar kifejezni.²⁰ A „spiritualitás” kifejezés kortársainknak egy olyan bő, képlékeny és könnyen tágítható fogalommá vált, amelybe voltaképpen bármily nemű vallásosság, illetve a fizikai világon túlmutató metafizikai jelenséget valamilyen formában egzisztenciálisan integráló magatartásforma „belefér”. A fogalom jelentése tehát korántsem egyértelmű. Egy erősen diffúz, homályos kifejezéssel állunk szemben, ami már eleve abból is kitűnik, hogy kortársaink arra a kérdésre, hogy mit is értenek „spiritualitás” alatt, egymástól olykor nagyon is eltérő, különböző választ adnak. Talán pontosan ezért is lett ilyen „felkapott” és közkedvelt ez a kifejezés.

Nem csupán a fogalom vált *trendy*-vé, hanem maga a szubjektum spiritualitását kifejező *lifestyle* is, egy olyan életstílus, amely egy lehetőleg minél eredetibb „tákolású” spiritualitást tükröz, hisz pontosan ez tanúskodik arról, hogy a szóban forgó individuum lelkisége egy saját ujjlenyomatú önreflexióra épül, egy olyan lelkiségre, amely *számára* – amint ezt a perc csillogása is egyértelműen prezentálja – egy szép – valójában azonban csupán egy esztétizált²¹ – életformát biztosít. Ma az emberek szívesebben beszélnek spiritualitásukról, spirituális szükségleteikről, élményeikről, mintsem hogy önmagukat vallásosnak nevezzék. Hisz úgy érzik – mivel ódzkodnak attól, hogy őket bármilyen módon is vallásos karanténba zárják –, hogy a „vallásos” kifejezés túlságosan köti őket egy adott vallásos közösséghez, ezt pedig inkább visszahúzó, mintsem hordozó

¹⁹ Vö. Winfried GEBHARDT: „Die eigene spirituelle Erfahrung zählt”, in: HerKor 64 (2010), 286–290, 286.

²⁰ Lásd Hanna-Barbara Gerl-Falkovitz 2004. június 12-én Magdeburgban az „Akadémia Napján” tartott ünnepi előadását: *Wiederkehr der Religionen? Ermütigung aus ungewohnter Sicht* (letölthető: www.katholische-akademie.magdeburg.de).

²¹ Ezt a kérdéskört részletesen tárgyalom a Vigilia 2012 februárjában megjelenő tanulmányomban: *Időzés a Szép vonzásában. A liturgia az esztétizálás és az esztétika tükrében* (a közeljövőben letölthető: www.vigilia.hu).

erőnek tapasztalják meg. Olyan béklyónak, amely szabadságukban korlátozza őket, olyan erőnek, amely saját kalandos útjukat a transzcendens valósághoz – eredetiségétől megfosztva – fontosságában relativizálja. Korunk embere a saját útja szerint fürkészik Isten felé, s ennek az útnak a helyességéről saját maga akar meggyőződni, mégpedig szinte kizárólag tapasztalati módon. Amit ő az adott történelmi pillanatban jónak tapasztal meg önmaga számára, azt koronázza meg értelemmel. Ezért vallásos megnyilvánulásaiban a konvencionális formában történő kollektív vallásossági élménnyel szemben inkább bizonyos anonimitást és egyedüllétet favorizál, olyan vallásos magatartásformát, amely számára bizonyos távolságot garantál a közösséggel szemben.²² Első látásra tehát könnyen úgy tűnhet, hogy ez az erősen szubjektív töltetű vallásosság automatikusan individualizált formát ölt. Úgy néz ki azonban, hogy a közösségben tapasztalt vallásos élmény utáni igény továbbra is megmaradt. Persze nem a jól ismert klasszikus formában, vagyis nem az eddigi megszokott szociológiai és ekkleziológiai keretekben. Korunk embere számára az *ad hoc*-közösségformák a legelfogadhatóbbak, hisz a hozzájuk való tartózkodás lazább és kötelezettségnélküli „vállalkozás”, amelynek összetartó ereje csupán az egy időben egy helyen egyazon vallásos tapasztalatot élményként megélni szándékozó emberek közös motivációjában rejlik.

Az emberekben óriási igény tapasztalható a vallás esztétizálására és „megtestesítésére”. A vallásnak meg kell szólítania a testet is, valamilyen szinten foghatóvá, tapinthatóvá kell válnia. „A vallás itt nem utolsósorban a testben mint az egyéni bizonyosság (látszólagos) menedékében válik érzékelhetővé.”²³ A „testi vonatkozású” vallásos igényt szolgálja a „spirituális wellness”. Korunk embere vallásos tapasztalatát minden érzé-

²² Vö. Johannes RÖSER: *Die neue Frage nach Gott. Glaubensprobleme – Glaubenssehnsucht*, in: *HfD* 63 (2009), 14–25, 20.

²³ Rainer BUCHER: *Teológia és „posztsekuláris” kor (ford. Mártonffy Marcell)*, in: *Mérleg* 44 (2008), 324–332, 327.

kének bevonásával akarja kiaknázni. A szubjektum motora a totális vallásos élmény utáni vágy.²⁴ S ilyen értelemben fontos, hogy a vallás ne csupán a fejen keresztül szólítsa meg az embereket, ne csupán az „agyhullámokat” hozza rezgésbe, vagyis ne csupán kognitív úton jusson el az emberekhez. A vallásos élmény az egyént testi, lelki és szellemi módon egyaránt megszólító „esemény”. A test is kikéri részét. A test is igényt tart a vallásos kommunikációra. Persze meglehetősen újszerű módon. „A vallási jelenség ma a testben lesz hitelessé. Az egyház kétezer évnyi minőségfejlesztő munkája és majdnem ugyanennyi ideig tartó oktatási monopóliuma felől nézve azonban inkább sajnálatos minőségvesztésről, mi több, a vallás trivializációjáról beszélhetünk.”²⁵

Tény az, hogy az emberek keresik a spirituális élményeket,²⁶ ezt azonban a szubjektum legszívesebben „saját szakállára” teszi, ami veszéllyel teli kaland. Nem hiába hangsúlyozta XVI. Benedek pápa az idén Madridban megrendezett 26. Világifjúsági találkozó alkalmával az augusztus 21-én ünnepelt szentmise homíliájában, hogy a fiatalok ne a saját külön útjukat járják a hitben. Magányosan ugyanis nem lehet követni Jézust. Aki enged a kísértésnek, – mondotta a Szentatya – és a társadalom túlsúlyban lévő individualizmus szerint él a hitben, azt kockáztatja, hogy soha nem találkozik Krisztussal, vagy hamis képet alkot a Megváltóról. A hívő ember nem hagyhatja, hogy üres ígéretekkel elcsábítsák, hogy olyan életet éljen, amelyben nincs helye a bibliai Istennek.

Korunk emberének a saját vallásos élménye a mérvadó. Amit az ember előreláthatólag – leginkább a média érzékeket

²⁴ Vö. GEBHARDT: 287.

²⁵ BUCHER: 328.

²⁶ Ennek ellenére az egyház liturgiája utáni igény egyre inkább csökken. Vö. DIÓSI Dávid: *Identitásfaktor: kultusz. Zsákutca vagy kihívás?* in: Marton József – Oláh Zoltán – Kovács F. Zsolt (Szerk.): *Itt vagyok, engem küldj!* Tanulmányok a papságról, Budapest – Kolozsvár 2010, 207–216, 213 (letölthető: www.sis.uab.ro).

bűbájba ejtő szuggerálásának köszönhetően – vallásos élményt garantál, azt választja. Itt a „vallásos szubjektum önfelhatalmazásának”²⁷ lehetünk tanúi. Az egyén lényegében véve, olyan vallásos kompetenciát tulajdonít magának, amit még nemrégiben kizárólag a „profik” dolga volt. Sokan úgy érzik, hogy a régi, több generáció által „kitaposott út” zsákutcába torkollik. Érdekes felfigyelnünk arra, hogy az spirituális „élményhalászathoz” nem tartozik feltétlenül hozzá egy antiklerikális, illetve egyházellenes mozzanat. Amennyiben ugyanis az egyén úgy ítéli meg, hogy az élménypiacon felcsillanó kínálat számára megfelelő, minden további nélkül igénybe veszi, függetlenül attól, hogy az egyházi berkekből, vagy pedig egészen más jellegű miliőből érkezik. Ez világosan kitűnik már eleve abból is, hogy szekularizált társadalmunkban egyre több vallásos központban (zarándokhelyek, szerzetesközösségek által működtetett lelki programok, lelkigyakorlatos házak) felpetzdült az élet. Egyre gyakrabban járnak el előszeretettel ezekre a helyekre még olyanok is, akiknek – elmondásuk szerint – nem sok közük van az egyházhoz. Vagy gondoljunk csak azokra az egyházi *mega-event*-ekre (világifjúsági találkozók, pápalátogatások, illetve tájainkon a csíksomlyói búcsú), amelyen tömegesen vesznek részt kortársaink közül olyanok is, akiknek dédelgetett kedvencei között az egyház aligha szerepel. Az egyház vonzereje sokkal nagyobb, mint ahogy azt a vasárnapi templomba járók mindinkább visszaeső száma tükrözi. Hisz a vallás is több az egyházi tagságnál, valamint a templomlátogatásnál.

A vallásos keresés belső motivációja eltérő lehet.²⁸ Természetesen manapság is – léteznek emberek – még ha egyre kevesebben is -, akik igyekeznek egész életüket vallásosan – azaz egy egészen konkrét egyház „elvárásainak” megfelelően – alakítani. Legtöbbjüknél azonban inkább a hétköznapokból ki-

²⁷ GEBHARDT: 287: „Selbstermächtigung des religiösen Subjekts“.

²⁸ Vö. GEBHARDT: 289.

emelő vallásos *event*-ekbe való menekülés ragadható meg motívumként, vagyis azoknak a monoton hétköznapi taposómalomból kiemelkedő vallásos oázisok keresése, ahol az egyén – saját belátása és a médiák stimulálására épülő „prognózis” szerint – szellemileg és lelkileg feltöltődhet, erkölcsös magatartásához erőt gyűjthet. Az olyan helyek utáni vágy – ahol az ember valami egészen mást tapasztal meg, mint a szürke, nyomasztó, rutinos és fárasztó, az embert testileg, lelkileg és szellemileg citromként kifacsaró hétköznapiakban – egyre több kortársunkban megfogalmazódik. Persze, hogy ez az „egészen más” keresése történhet csupán kompenzációból. Az ember csupán olyan után fürkészik, ami hétköznapijaiból hiányzik, olyan után vágyik, amit ő hiányként él meg, s belátása szerint az általa megálmodott „teljes élet projektjéhez” tapasztalatként szükségszerűen hozzátartozik. Hozzájöhethet azonban az értelemadás motivációja is. Az ember ugyanis joggal érezheti úgy, hogy hétköznapija csupán az „egészen más” prizmáján keresztül nyer értelmet, hisz pontosan ez az „egészen másnak” tapasztalt „valami” transzponáló, illetve transzcendentáló faktora a létnek.

Korunk embere tehát kereső ember. Keresi a „nálánál nagyobbat”. Ne felejtjük, az ateizmus „öngólt” lőtt, s a labda – úgy hírlük – ismét a mi pályánkon van. Az egyháznak azonban jobban kellene tudatosítania, hogy kincsestárában az emberek vágyaira reális gyöngyszemeket tartogat. Ezeket azonban meg kell hitelesen csillogtatni. A válaszdadás „kalandját” vállalnunk kell, s ismét „emberek halászaivá” kell válnunk, igazi bibliai értelemben. A tenger pedig sokkal tágasabb, mint az a felület, amit – időközben üresen álló – templompadokkal „berendeztünk”. Nem húzódhatunk vissza a templom falai mögé, s várjuk, hogy az emberek „sült galamb” – vagyis katolikusán készen, „könnyűápolásos” – formájában padjainkba hulljanak. Ez az idő – úgy néz ki – elmúlt.

A „beltenyészet” minden formáját le kell vetkőznünk. Hiába bújunk el egy hangzatos és mégis üresen kongó „kodifikált

szójáték-rendszer” mögé, amelyet már saját magunk sem tudunk egzisztenciálisan „kicsomagolni”, megfejteni és önmagunk számára relevánssá tenni, s amely mögé mind az intelligens, fél-intelligens, de nyugodt lelkiismerettel a kimondottan buta is minden nemű konfrontációt megkerülve elrejtőzhet, s mintegy lövészárokból a szekuláris társadalom zavaró megnyilvánulásait a „szónoklat” éles töltényével célba veheti. Sokatmondóak Molnár Tamás szavai: „Az Egyház olyanná vált, mint egy váratlanul elszegényedett nemesi család, amely már külsőségeit is alig képes megőrizni; arra kényszerül, hogy eladja bútorait, rangon alul házasítja gyermekeit, és engedi, hogy az emberek belelássanak a családi perpatvarokba és botrányokba, az egész düledező épületbe.”²⁹

A tömegkultúrával való simulékony kebelbarátság, valamint a „szupermárket-kereszténység” sem vezet sokra. Találónan fogalmaz a már általunk idézett Johann Baptist Metz, amikor a következőket írja: „A kereszténység egyre gyakrabban taszítja magát a fundamentalizmus vagy a modernizálódás csapdájába. Vagy teljesen elzárkózik a kor prófétai üzenetétől, vagy gondolkodás nélkül mindenben részt vesz, az összes nyelvjátékba belebocsátkozik, és kitér a plauzibilitási válságok elől.”³⁰

Meg kell tanulnunk ismét mélységes tiszteletet éreznünk az emberi egzisztencia rejtett régiói iránt, azok a mélységek iránt, ahol Isten ma is megszólítja s hívogatja korunk emberét. Az emberek vágyaival párbeszédbe kell bocsátkoznunk, s nem minősíthetünk kényelmetlen kortársainkat eleve vallás-inkompatibiliseknek, a modern kor „korcs ivadékainak”, a poszt-modern „korcsszülötteinek” vagy rosszindulatú „kekeckedőknek”. Amikor látjuk azt a sok utat, amit kortársaink – s miért is ne sorstársaink – valós őszinte vágytól fűtve egy transzcendens erő felé haladva bejárnak, mindenekelőtt tiszteletet kell érez-

²⁹ MOLNÁR Tamás: *Az Egyház évszázadok zarándoka* (ford. Lukácsi Huba), Budapest 1997, 13sk.

³⁰ METZ: 92.

nünk irányukba.³¹ Még akkor is, ha ezek közül sok nem a mi utunk, sőt talán meggyőződésünk szerint tévutak vagy egyenesen zsákutcák. Nem írhatjuk le őket. Merjünk a kihívásokkal szembenézni. Ez biztosan meghozza gyümölcsét. Merjük az emberek spirituális igényeit életre szólóan komolyan venni. Mert ezek tényleg azok!

³¹ Vö. Charles TAYLOR: „*Hunger nach Transzendenz*”, in: HerKor 58 (2004), 393–397, 396.

A Verbum Egyesület és kiadó

A *Verbum Kiadó* a romániai magyar katolikus kiadványok létrehozására, terjesztésére alakult. Hagyományos kiadványai a romániai magyar katolikus hetilap, a *Vasárnap*, valamint a katolikus kulturális havilap, a *Keresztény Szó* (amely immár tudományos akkreditációval is rendelkezik). A kiadó saját kiadványai az erdélyi katolikus teológiai és egyházi irodalom köréből valók hazai szerzőktől. Emellett a kiadó ajánlja és terjeszti a partnerek, elsősorban a budapesti székhelyű, nagy hagyománnyal büszkélkedő, hivatalos szentszéki kiadó, a *Szent István Társulat* kiadványait is (a legújabb és régebbi kiadványait Romániában a legjutányosabb áron).

A kiadó kiadványai megrendelhetőek:

- a szerkesztőségben személyesen vagy levélben (A. Einstein utca 2. szám, Kolozsvár)
- telefonon: +40-264-596478
- faxon: +40-264-450747
- e-mailben: verbum@katolikhos.ro.

A Verbum Keresztény Kulturális Egyesület címe:

S.C. Verbum S.R.L

400045 Cluj

str. A. Einstein nr. 2.

Számlaszám: RO93RNCB0106026572990001

A kiadó könyvajánlóját, egyes kiadványait az érdeklődők megnézhetik az interneten: www.katolikhos.ro/konyvajanlo

V E R B U M

KERESZTÉNY KULTURÁLIS EGYESÜLET